

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: 13. март 2014. године

Предмет бр. 137/09

Звонко ШАБИЋ

против

УНМИК-а

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 13. марта 2014. године, уз присуство следећих чланова:

Марека Новицког, председавајућег
Кристин Чинкин
Франсоаз Тулкенс

Уз помоћ

Андреја Антонова, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменућу жалбу, уложену сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након већања, обављеног такође и електронским путем, у складу са правилом 13 § 2 свог Пословника, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалба је уложена 30. априла 2009. године и уписана је истог дана.
2. Дана 18. децембра 2009. године, Комисија је затражила од Мисије владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) информације у вези са 43 жалбе уложене Комисији које се тичу несталих лица, међу којима је и жалба у погледу г. Милована Шабића.

3. Дана 9. децембра 2009. и 8. децембра 2010. године, Комисија је од жалиоца затражила додатне информације. Дана 14. марта 2011. године, жалилац је доставио свој одговор.
4. Дана 23. марта 2010. године, ЕУЛЕКС је доставио свој одговор на захтев Комисије од 18. децембра 2009. године.
5. Дана 19. априла 2011. године, жалба је прослеђена Специјалном представнику Генералног секретара (СПГС)¹ како би се добиле примедбе УНМИК-а на прихватљивост предмета.
6. Дана 6. јуна 2011. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
7. Дана 12. августа 2011. године, Комисија је прогласила жалбу прихватљивом.
8. Дана 15. августа 2011. године, Комисија је проследила своју одлуку СПГС-у и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум жалбе, као и копије истражних списа који се односе на предмет.
9. Дана 15. априла 2013. године, СПГС је доставио УНМИК-ове примедбе на меритум жалбе, заједно са релевантном документацијом.
10. Дана 21. фебруара 2014. године, Комисија је од УНМИК-а затражила да потврди да ли се достављање списа у вези са предметом може сматрати коначним. УНМИК је доставио свој одговор истог дана.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Општи преглед догађаја²

11. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова током сукоба и након успостављања Привремене управе мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК), јуна 1999. године.
12. Оружани сукоб током 1998. и 1999. године између српских снага с једне стране и Ослободилачке војске Косова (ОВК) и других оружаних групација косовских

¹ Списак скраћеница и акронима коришћених у тексту налази се у приложеном Прилогу.

² Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја су следећи: ОЕБС, „Како виђено, тако речено“, 1. том (октобар 1998 – јун 1999.) и 2. том (14. јун – 31. октобар 1999.); тромесечни извештаји Генералног секретара УН-а о Привременој управи мисије Уједињених нација на Косову; Годишњи извештаји полиције УНМИК-а (2000, 2001.); Фонд за хуманитарно право „Отмице и нестаници не-Албанаца на Косову“ (2001.); Фонд за хуманитарно право „Косовска књига памћења“ (<http://www.kosovomemorybook.org>); УНМИК-ова канцеларија за нестала лица и судску медицину, Извештај о активностима 2002-2004; Европски суд за људска права, *Бехрами и Бехрами против Француске и Сарамати против Француске, Немачке и Норвешке*, бр. 71412/01 и 78166/01, одлука од 2. маја 2007; Међународна комисија за нестала лица, „Ситуација на Косову: попис“ (2010.); подаци које је издао Високи комесар Уједињених нација за избеглице (доступни на адреси www.unhcr.org) и Међународни комитет Црвеног крста (доступни на адреси <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

Албанаца с друге стране добро је документован. Након неуспеха међународних напора за решавање сукоба, 23. марта 1999. године, Генерални секретар Северно-атлантског споразумног савеза („НАТО“) објавио је почетак ваздушних напада на Савезну Републику Југославију (СРЈ). Ваздушни напади су почели 24. марта 1999. године, а окончани су 8. јуна 1999. године, када је СРЈ пристала да повуче своје снаге са Косова. Дана 9. јуна 1999. године, Међународне безбедносне снаге (КФОР), СРЈ и Република Србија потписале су „војно-технички споразум“ у ком су се сагласиле о повлачењу СРЈ са Косова и присуству међународних безбедносних снага након доношења одговарајуће резолуције Савета безбедности УН-а.

13. Дана 10. јуна 1999. године, Савет безбедности УН-а усвојио је Резолуцију 1244 (1999). Поступајући сходно Поглављу VII Повеље УН-а, Савет безбедности УН-а одлучио је да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике – КФОР, односно УНМИК – на територију Косова. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. КФОР је имао задатак да успостави „безбедну средину у којој избегла и расељена лица могу безбедно да се врате кући“ и привремено обезбеди „јавни ред и мир“ све док међународни цивилни представници не буду могли да преузму одговорност за овај задатак. УНМИК се састојао из четири главне компоненте или стуба којима су руководиле Уједињене нације (цивилна управа), Високи комесар Уједињених нација за избеглице (хуманитарна помоћ, која је постепено окончана јуна 2000. године), ОЕБС (успостављање институција) и ЕУ (реконструкција и привредни развој). Сваки стуб је био под управом СПГС-а. Резолуцијом Савета безбедности УН-а 1244 (1999) УНМИК је овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.
14. Процене у погледу утицаја сукоба на расељавање популације косовских Албанаца крећу се од приближно 800.000 до 1,45 милиона. Након усвајања Резолуције 1244 (1999), већина косовских Албанаца који су побегли, или били насилно избачени из својих кућа током сукоба од стране српских снага, вратила се на Косово.
15. У међувремену, припадници неалбанске заједнице – углавном, али не само, Срби, Роми и словенски муслимани, као и косовски Албанци за које се сумња да су сарађивали са српским властима – постали су мета распрострањених напада од стране наоружаних групација косовских Албанаца. Тренутне процене у вези са бројем расељених косовских Срба крећу се између 200.000 и 210.000. Док је већина косовских Срба и другог неалбанског становништва побегла у ужу Србију и суседне земље, они који су остали постали су жртве системских убистава, отмица, насумичног притварања, сексуалног и родног насиља, пребијања и злостављања.
16. Иако постоји спор око бројки, процењује се да је више од 15.000 лица усмрћено или нестало током и одмах након косовског сукоба (1998-2000. године). Више од 3000 етничких Албанаца и око 800 Срба, Рома и чланова других мањинских заједница нестало је током овог периода. Пронађено је више од половине несталих лица и њихови посмртни остаци идентификовани су до краја 2010. године, док се, од октобра 2012. године, 1766 лица и даље води као нестало код Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК).

17. Од јула 1999. године, у склопу напора да се на Косово врати спровођење закона у оквиру владавине права, СПГС је затражио од држава чланица УН-а да подрже постављање 4718 чланова међународне полиције као цивилне компоненте УНМИК-а. Задатак полиције УНМИК-а био је да саветује КФОР у вези са полицијским питањима док полиција не добије довољан број чланова да преузме пуну одговорност за спровођење закона и да ради на развоју косовске полицијске службе. До септембра 1999. године, приближно 1100 међународних полицајаца распоређено је у УНМИК-у.
18. Распоређивање полиције УНМИК-а углавном је завршено до децембра 2000. године, са 4400 чланова особља из 53 земље, и УНМИК је преузео примарну одговорност за спровођење закона у свим крајевима Косова осим у Митровици. Према годишњем извештају полиције УНМИК-а из 2000. године, њој је пријављено 351 киднаповање, 675 убистава и 115 силовања у периоду од јуна 1999. до децембра 2000. године.
19. Услед колапса управљања правдом на Косову, УНМИК је јуна 1999. године успоставио ванредан правосудни систем. Он се састојао од ограниченог броја домаћих судија и тужилаца и функционисао је све до почетка рада редовног правосудног система, јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Од октобра 2002. године, домаћи правосудни систем састојао се од 24 међународних и 341 домаћег судије и тужиоца. Јануара 2003. године, Генерални секретар УН-а, при подношењу извештаја Савету безбедности о спровођењу Резолуције 1244 (1999) констатовао је да систем полиције и правосуђа на Косову у то време „добро функционише“ и да је „одржив“.
20. Јула 1999. године, Генерални секретар УН-а изјавио је у извештају Савету безбедности да УНМИК већ сматра да је питање несталих лица посебно акутан проблем у погледу људских права на Косову. Новембра 1999. године, при полицији УНМИК-а је основана Јединица за нестала лица (ЈНЛ), која је била задужена за истраживање могуће локације несталих лица и/или гробних места. ЈНЛ, заједно са Централном јединицом за кривичну истрагу (ЦЈКИ) полиције УНМИК-а, а касније наменска Јединица за истрагу ратних злочина (ЈИРЗ), била је одговорна за кривичне аспекте предмета несталих лица на Косову. Маја 2000. године, успостављена је Комисија за проналажење и идентификацију жртава (КПИЖ), којом председава УНМИК, ради проналажења, идентификације и предавања посмртних остатака. Од јуна 2002. године, новооснована Канцеларија за нестала лица и судску медицину (КНЛСМ) при УНМИК-овом Одељењу правде (ОП) постала је једини орган који је овлашћен да утврди где се налазе нестала лица, идентификује њихове посмртне остатке и врати их њиховим породицама. Почевши од 2001. године, на основу Меморандума о разумевању (МоР) између УНМИК-а и Међународне комисије за нестала лица (МКНЛ) са седиштем у Сарајеву, допуњеног додатним споразумом из 2003. године, МКНЛ је спроводио идентификацију посмртних остатака путем ДНК анализе.
21. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008.

године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.

22. Истог дана, УНМИК и ЕУЛЕКС су потписали Меморандум о разумевању о модалитетима и правима и обавезама које проистичу из преноса УНМИК-ових предмета ЕУЛЕКС-у и повезаних списа који се тичу истрага, оптужница и других активности које су у току, а које су предузели УНМИК-ови међународни тужиоци. Убрзо након тога, потписани су слични споразуми у вези са списима којима су се бавиле међународне судије и полиција УНМИК-а. Сви споразуми су обавезивали ЕУЛЕКС да УНМИК-у пружи приступ документима који се односе на активности које су УНМИК-ови органи претходно предузели. Између 9. децембра 2008. и 30. марта 2009. године, сви списи кривичних предмета које су поседовали УНМИК-ов ОП и полиција УНМИК-а требало је да буду предати ЕУЛЕКС-у.

В. Околности везане за отмицу и нестанак г. Милована Шабића

23. Жалилац је син г. Милована Шабића. Он наводи да су његовог оца отели непознати припадници ОВК око 18. јуна 1999. године у селу Горње Неродимље, у општини Урошевац. Жалилац је навео да је чуо гласине да му је отац заклан и да је његова глава постављена на врх чесме у центру села, као претња осталим Србима који су хтели да се врате у село. Од 18. јуна 1999. године губи се сваки траг г. Миловану Шабићу.
24. Жалилац тврди да је нестанак свог оца пријавио 18. јуна 1999. године. Међутим, он не помиње на који начин и коме је упутио своју пријаву.
25. Током 2001. године, МКЦК је отворио захтев за проналажење г. Милована Шабића, који је и данас отворен³. Његово име се такође налази на списку несталих лица који је МКЦК проследио УНМИК-у 12. октобра 2001, за које је МКЦК прикупљао анте-мортем податке у ужој Србији, од 1. јула до 20. септембра 2001, као и у бази података коју је саставио УНМИК-ов КНЛСМ⁴. У ставци која се тиче г. Милована Шабића у бази података на мрежи коју води МКНЛ⁵, 18. јун 1999. године је наведен као датум нестанка, а у другим релевантним деловима стоји: „прикупљено довољно референтних узорака“ и „није пронађен подударни ДНК“.

С. Истрага

26. У овом предмету, Комисија је од УНМИК-а примила само ограничен број докумената у вези са истражним активностима које су спровели ЈИРЗ полиције УНМИК-а и УНМИК-ов КНЛСМ. Када је Комисији доставио спис, 15. априла 2013. године, СПГС је напоменуо да можда постоји још информација у вези са овим предметом које се не налазе у достављеним документима. Међутим, 21. фебруара 2014. године, УНМИК је

³ База података МКЦК-а је доступна на адреси: <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en/pages/search-persons.aspx> (прегледано 10. марта 2014). Иако није познат тачан датум када је отворен МКЦК-ов захтев за проналажење, број захтева за проналажење г. Милована Шабића је БЛГ-801706-01.

⁴ База података КНЛСМ-а није отворена за јавност. Комисија јој је приступила у вези с овим предметом 10. марта 2014.

⁵ База података МКНЛ-а је доступна на адреси: http://www.icmp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (прегледано 10. марта 2014).

потврдио Комисији да нису прибављени додатни релевантни документи.

27. Што се тиче објављивања података који се налазе у списима, Комисија подсећа да јој их је УНМИК дао на увид под обавезом чувања поверљивости података. У том погледу, Комисија мора појаснити да, иако њена процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања доступне документације, објављује се само ограничен број информација из ње. Стога је у следећим пасусима наведен преглед релевантних истражних корака које су предузели истражни органи.
28. КНЛСМ-ов спис садржи МКЦК-ов формулар за идентификацију жртве, без назначеног датума, у вези са г. Милованом Шабићем, који је очигледно попунио МКЦК између 1. јула и 20. септембра 2001. (видети § 24 горе у тексту). Поред његових личних података и анте-мортем описа, формулар такође садржи име, адресу и број телефона његовог сина (жалиоца) и име и презиме његовог брата, г. Ј. Ш. Такође је повезан са списом ЈНЛ-а бр. 2000-001610.
29. ЈИРЗ-ов спис садржи два извештаја о случају од по једне стране ЈИРЗ-а при полицији УНМИК-а, један за предмет бр. 2005-00083, који је ажуриран 8. децембра 2005, а други за предмет бр. 2008-00030, који је ажуриран 30. априла 2008. године. У оба извештаја су наведене исте информације у празном пољу „Резиме“ које гласе: „Група наоружаних албанских терориста провалила је 18. јуна 1999. године у кућу Милована ШАБИЋА, старог око 65 година, у селу Горње Неродимље и физички га малтретирала, захтевајући од њега да напусти кућу. Он је то одбио па су га убили ватреним оружјем, [од]секли су му главу оштрим предметом и ставили је на сеоску чесму у селу Горње Неродимље. Затим су из његове куће узели његову целокупну покретну имовину (замрзивач, фрижидер, рерну, телевизор, бојлер, намештај, уређаје и друге предмете). Спалили су и уништили кућу и друге објекте у дворишту“.
30. Спис такође садржи ЈНЛ-ов извештај о анте-мортем истрази повезан са ЈНЛ-овим предметом бр. 2000-001610, који такође носи број 1182/ИНВ/04. Овај извештај је започет 31. јануара 2005. године и завршен истог дана. Поље „Подаци сведока“ на насловној страни попунио је брат жртве, г. Ј. Ш и садржи његову адресу у ужој Србији.
31. У пољу „Историја случаја“ овог извештаја дате су веома кратке информације о нестанку г. Милована Шабића: „ШАБИЋ Милован је нестао 17. јуна 1999“. У пољу „Интервјуисани сведоци“ стоји „Ниједан“. У пољу „Изјава сведока“ стоји: „ШАБИЋ Милан се преселио из Приштине у своју кућу у Горњем Неродимљу 25. јуна 1999, док су он и његова породица побегли са Косова у Србију. Сељани су касније рекли члановима породице да је Шабић 2. јула био у суседовој кући са још четворо или петоро старијих Срба, када је дошла група чланова ОВК и одвела их. Шабић је прво одведен у своју кућу и мушкарци из ОВК су покушали да га приморају да је запали. Он је то одбио, они су сами запалили кућу и одвели га. Током отмице, чланови ОВК су ранили једног од старијих Срба, Милета (презиме није познато), познатог као „Шумар“, и оставили га на путу да искрвари на смрт. Нема других информација“.
32. У пољу извештаја „Закључак“ стоји: „Након истрага, у овом тренутку није могуће пронаћи непристрасног сведока око места догађаја. Нема информација које указују на

могућу локацију НЛ. Овај предмет треба да остане отворен и на чекању у оквиру ЈРЗ-а“. Назначени статус случаја је „неактиван“.

33. Спис такође садржи штампани извод из ЈНЛ-ове базе података, сачињен 25. новембра 2004. године, у вези са ЈНЛ-овим предметом бр. 2000-00161, у коме су дати веома кратак анте-мортем опис г. Милована Шабића, као и датум и место његовог нестанка. У пољу „Начин“ стоји: „Г. Шабића су неки наводни чланови ОВК одвели у нову основну школу у Г. Неродимљу. Од тада нема информација. На интернету смо пронашли информацију да је убијен 18. јуна 1999. године у селу Горње“.
34. У још једном штампаном изводу из ЈНЛ-ове базе података, означеном као Извештај о наставку случаја, за досије бр. 2000-001610 постоје три уноса. У првом, датираном на 1. новембар 2000. године, наведено је: „Унос у базу података. У реду“. У другом уносу, датираном на 4. јануар 2001. године, наведено је: „На интернету смо пронашли информацију из Србије да је убијен 18. јуна 1999. године у селу Горње“. У последњем уносу, датираном на 19. новембар 2002. године, стоји: „Унос у ДВИ систем. У реду“.
35. У досијеу се такође налази ЈРЗ-ов Извештај о анализи случаја, у вези са случајем бр. 2005-00083. У пољима „Број изјава жртве“, „Број познатих сведока“, „Број изјава сведока“ и „Број познатих осумњичених“ стоји број „0“. Такође нема познатих идентификованих или пронађених осумњичених. У пољу „Резиме злочина“ стоји: „Дана 18. јуна 1999. године, наоружана група униформисаних припадника ОВК одвела је Милована Шабића уз претњу оружјем из села Неродимље. Од тада није пронађен нити се јавио“. У пољу „Препоруке истражитеља“ стоји: „Обавити разговор са страном која је поднела пријаву и сазнати да ли су откривене нове информације од подношења пријаве. Ако није откривено ништа ново, затворити овај случај због недостатка доказа и сведока“. У спису не постоје докази да је овај разговор обављен.
36. Последњи документ у истражном спису је примерак захтева, без назначеног датума, упућеног Међународном тужиоцу Окружног јавног тужилаштва у Приштини за подизање кривичне пријаве против неидентификованих починилаца који су отели г. Милована Шабића. Из списка није јасно да ли је ово поднето Окружном јавном тужилаштву у Приштини.

D. ЕУЛЕКС-ово разјашњење

37. Као што је горе напоменуто (§ 2), дана 18. децембра 2009. године, Комисија је затражила од ЕУЛЕКС-а да обезбеди додатне информације у вези са четрдесет и три жалбе уложене Комисији. У свом одговору (видети § 4 горе у тексту), од 23. марта 2010. године, службеници ЕУЛЕКС-а су објаснили да су претражили доступне изворе, укључујући списак предмета „пронађен јула 2009. у архиви зграде РТС-а (УНМИК их није званично предао ЕУЛЕКС-у јер нису више „активни“ већ обустављени, прекинути или затворени)“.
38. У истом одговору, ЕУЛЕКС је додао да потрага није била детаљна пошто доступни извори нису дали информације по питању следећег:
 - предметима, кривичним извештајима или информацијама које полиција УНМИК-а уопште није предала тужиоцима УНМИК-а или који никад нису ни доспели до тужилаца УНМИК-а;

- предметима које је обрађивала полиција УНМИК-а, који су затим предати локалној полицији или тужиоцима, а да то није пријављено УНМИК-у или тужиоцима ЕУЛЕКС-а;
- многим предметима које су обрађивали тужиоци УНМИК-а пре него што је УНМИК-ов ОП формирао централизован регистар предмета 2003. године.

39. Ипак, претрага ЕУЛЕКС-ових списка довела је до информација о само два случаја наведена у захтеву Комисије од 18. децембра 2009. године. За преостали четрдесет и један случај, укључујући жалбу г. Милована Шабића, нису пронађени списи нити друге информације. ЕУЛЕКС није могао да потврди да ли су „полиција и/или тужиоци УНМИК-а уопште испитали“ случајеве за које нису пронађени списи.

III. ЖАЛБА

40. Жалилац се жали на УНМИК-ов наводни пропуст да ваљано истражи отмицу и нестанак његовог оца. У том погледу, Комисија сматра да се жалилац позива на кршење процедуралног проширења члана 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП).

41. Жалилац се такође жали на душевну бол и патњу, које су му наводно проузроковане овом ситуацијом. У том погледу, Комисија сматра да се жалилац ослања на члан 3 ЕКЉП.

IV. ПРАВО

A. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП

1. Опсег разматрања Комисије

42. При одлучивању о томе да ли сматра да је дошло до повреде члана 2 (процедуралног проширења) ЕКЉП, Комисија узима у обзир постојећу судску праксу, нарочито ону Европског суда за људска права. Међутим, Комисија је такође свесна чињенице да се жалбе упућене њој значајно разликују од оних које су поднете Суду. Као прво, тужена страна није држава, већ привремена међународна територијална управа овлашћена да обавља привремене дужности на Косову. За УНМИК се не везују никакве сумње у погледу материјалних обавеза сходно члану 2 ЕКЉП. Друго, док су они који су осумњичени за наводна убиства и/или отмице недржавни актери у ограниченом броју предмета пред Европским судом, такви су сви осумњичени у предметима пред Комисијом, углавном, али не искључиво, повезани са сукобом. Комисија мора узети у обзир ове факторе при процени процедуралних позитивних обавеза међудржавне организације у погледу поступака учињених од стране трећих страна на територији над којом има привремену законодавну, извршну и судску контролу.

43. Пре него што започне разматрање меритума жалбе, Комисија би желела да разјасни домен свог разматрања.

44. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима који се тичу људских права: Универзалној декларацији о људским правима, Европској конвенцији о људским правима и њеним протоколима, Међународном споразуму о грађанским и политичким правима (МСГПП), Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и осталог окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања и Конвенцији о правима детета.
45. Комисија такође примећује да, према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „треба да проучи жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више није спроводио извршну власт над косовским судским системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност за било какво кршење људских права наводно почињено од стране тих тела. У погледу тога што се жалилац жали на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.
46. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусти који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 44). У конкретним случајевима убистава и нестанака под околностима опасним по живот, није улога Комисије да замени надлежне органе у истрази случаја. Њен задатак је ограничен на разматрање ефикасности кривичне истраге таквих убистава и нестанака, у светлу процедуралних обавеза које проистичу из члана 2 ЕКЉП.
47. Комисија даље напомиње да, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, она има правну надлежност једино над „жалбама које се односе на наводна кршења људских права до којих је дошло 23. априла 2005. или касније или су произашла из чињеница насталих пре овог датума, при чему су ове чињенице проузроковале континуирано кршење људских права“. Следи да догађаји који су се одиграли пре 23. априла 2005. године генерално леже ван надлежности Комисије *ratione temporis*. Међутим, у мери у којој такви догађаји проузрокују континуирану ситуацију, Комисија има надлежност да разматра жалбе које се односе на ту ситуацију (видети предмет Европског суда за људска права (ЕСЉП), Велико веће [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009, §§ 147-149; ЕСЉП, *Кинар против Турске* [ВВ], бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 136, ЕКЉП 2001-IV).

2. Поднесци страна

48. Жалилац се жали, у суштини, на повреде права које се односе на изостанак адекватне кривичне истраге у вези са отмицом и нестанком његовог оца. Жалилац такође, у суштини, наводи да није био обавештен о томе да ли је истрага уопште спроведена и какав је био њен исход.
49. У својим примедбама на меритум жалбе сходно члану 2, СПГС прихвата да је до нестанка г. Милована Шабића дошло под околностима опасним по живот. Он напомиње да је јуна 1999. године, када је он нестао, „безбедносна ситуација на Косову након сукоба и даље била напета“. КФОР је још увек радио на развоју снаге довољне за одржавање јавне безбедности и реда и мира и догодио се одређени број озбиљних кривичних инцидената чије су мете били косовски Срби, укључујући отмице и убиства“.
50. СПГС прихвата одговорност УНМИК-а да спроведе истрагу случаја г. Милована Шабића сходно процедуралном аспекту члана 2 ЕКЈП. Према речима СПГС-а, „главна сврха такве истраге је обезбеђивање ефикасне примене домаћих закона којима се штити право на живот, како је дефинисано Уредбом УНМИК-а бр. 1999/1 од 25. јула 1999. о овлашћењима привремене управе на Косову и касније измењеном и допуњеном Уредбом УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. о закону који се примењује на Косову“.
51. СПГС сматра да је таква обавеза двострука и да подразумева: „(i) обавеза утврђивања судбине и/или локације несталог лица путем истраге; и (ii) обавеза спровођења истраге којом се може утврдити да ли је до смрти дошло незаконитим путем и која може довести до идентификације и кажњавања лица одговорних за нестанак и/или смрт несталог лица“.
52. СПГС даље примећује да се, при разматрању пријава овакве природе, сходно члану 2, мора обратити пажња на то да се на УНМИК не ставља немогућ или несразмеран терет. У том погледу, СПГС подсећа на пресуду од 15. фебруара 2011. године коју је донео Европски суд за људска права по предмету *Палић против Босне и Херцеговине*, у којој је, у ставу 70, наведено следеће:
- „Суд узима у обзир комплексну ситуацију у Босни и Херцеговини, нарочито у првих десет година након рата. У таквој пост-конфликтној ситуацији, оно што представља немогућ и/или несразмеран терет мора да се мери врло конкретним чињеницама и контекстом. С тим у вези, Суд напомиње да је више од 100.000 људи убијено, скоро 30.000 људи је нестало, а више од два милиона људи је расељено током рата у Босни и Херцеговини. Избор је неизбежно морао да се направи у смислу послератних приоритета и ресурса“.
53. Са становишта СПГС-а, „УНМИК се суочио са ситуацијом на Косову од 1999. до 2008. године, веома сличном оној у Босни и Херцеговини у периоду од 1995. до 2005. године“. Многи људи за које се није знало где се налазе отети су, убијени и сахрањени у необележеним гробовима на територији Косова или ван ње, што је умногоме отежало проналажење и повратак њихових посмртних остатака.
54. Јуна 2002. године, УНМИК је формирао КНЈСМ који је у оквиру свог мандата требало да утврди судбину несталих лица; међутим, он се суочио са многим изазовима

на почетку свог рада због претходно урађеног, углавном од стране актера независних од УНМИК-а. Конкретно, СПГС наводи да је сакупљање доказа о ратним злочинима почело са доласком НАТО-а 1999. године, са независним тимовима из неколико земаља који су функционисали под слабом координацијом МКТЈ-а. Недостатак стандардних радних процедура или централизације довео је до проблема са доказима прикупљеним у овој фази. Године 2000, МКТЈ је спровео велику, централизовану, форензичку операцију у ораховачкој мртвачници, где је применио стандардне радне процедуре за све форензичке тимове осим британског, који је функционисао независно у Приштини. СПГС наводи да су, у покушају да покаже да су злочини били систематски и широко распрострањени, тимови МКТЈ извршили обдукције на што је више тела могуће, вршећи идентификацију у малој мери или је уопште нису вршили; штавише, неидентификована тела која су ексхумирана 1999. године поново су сахрањена на локацијама које још увек нису познате КНЈСМ-у. Након што је МКТЈ окончао своје ангажовање 2000. године, ЈНЈ при полицији УНМИК-а наставио је истраге несталих лица у мањем обиму, „*ex-officio*“, без икакве шире стратегије у погледу оптужнице. Услед тога, прикупљен је велики број неструктурисаних информација“.

55. СПГС тврди да је проналажење и идентификовање несталих лица у горе описаном контексту веома тежак и дуготрајан задатак. Он даље тврди да број несталих лица чије је остатке пронашао и идентификовао КНЈСМ „сведочи о његовом напорном раду између 2002. и 2008. године“ и да се „у гробницама и даље проналазе тела и у току су идентификације и повраћаји посмртних остатака члановима породица, често на основу информација садржаним у списима КНЈСМ-а“. СПГС даље напомиње да је стога „очигледно да је поступак оснивања система који ће моћи ефикасно да решава нестанке и друга озбиљна кршења међународног хуманитарног права разумљиво био постепен“ на Косову, што се огледа у горенаведеном предмету *Палић*. СПГС даље напомиње да се овај поступак ослањао на одређени број актера, а не само на УНМИК, на пример МКНЈ, МКЦК и локалне организације за нестала лица.
56. СПГС даље тврди да су за спровођење ефикасних истрага од суштинске важности „професионалне, добро обучене полицијске снаге са довољно средстава“ и да „такве снаге нису постојале на Косову 1999. године и морале су бити основане испочетка и постепено развијане“. У полицијском вакууму након завршетка сукоба, УНМИК је морао да изгради нову Косовску полицијску службу, што представља један дуготрајан и изазован задатак који, према наводу СПГС-а, још увек траје. СПГС такође наводи да се полиција УНМИК-а суочила са бројним изазовима током вршења функција спровођења закона, које му је постепено преносио КФОР у периоду 1999-2000. године. У том погледу, он упућује на Годишњи извештај полиције УНМИК-а за 2000. годину, у коме се даје следећи опис ситуације:

„полиција УНМИК-а је морала да ради у послератном окружењу у ком је затекла беживотна тела и опљачкане и спаљене куће. Етничко насиље је избијало у виду илегалних исељавања, принудних одузимања имовине, спаљивања кућа и физичког насиља над заједницама широм Косова. Бес и тензија су били јако изражени међу свим етничким групама, а појачавали су их извештаји о несталим и умрлим особама. За полицију УНМИК-а је постао императив да успостави ред и да брзо изгради оквир за упис и истрагу злочина.

Све ово је морало да се уради уз ограничене физичке и људске ресурсе. Пошто је ово била прва извршна мисија у историји УН-а, било је неопходно да се на терену разраде концепт, планирање и спровођење. Због двадесет различитих националности које су учествовале на почетку, полицијским руководиоцима је представљало изазован задатак да установе уобичајену праксу за постизање оптималних резултата у једном високо ризичном окружењу“.

57. СПГС наводи да су припадници међународне полиције УНМИК-а који су радили на предметима несталих лица морали да се прилагоде спровођењу истрага на страниј територији и у страниј земљи, са ограниченом подршком Косовске полиције која је још увек била у развоју. Он даље наводи да су ови истражитељи често наилазили на ситуације где појединци који су поседовали релевантне информације о локацији и судбини несталих лица нису желели да открију такве информације. Према наводу СПГС-а, све ове препреке ометале су могућност полиције УНМИК-а да спроведе истраге сходно стандардима који се могу очекивати од држава са успостављеним институцијама које не наилазе на велики број предмета овакве природе повезаних са ситуацијама након сукоба.
58. У погледу дела истрага чији је циљ био утврђивање судбине г. Милована Шабића или проналажење његових посмртних остатака, СПГС тврди да је УНМИК-ов ЈНЛ постао упознат са његовим нестанком 1999. године (видети § 34 изнад). СПГС прихвата да је полиција УНМИК-а прегледала случај 31. јануара 2005. године (видети § 30 изнад). Међутим, у то време није пружена ниједна информација која би могла расветлити могућу локацију г. Милована Шабића. СПГС такође упућује на ЈИРЗ-ов извештај о случају од 30. априла 2008. (видети § 29 изнад), напомињући да је „према информацијама доступним у Извештају о случају, г. Милован Шабић доживео је насилну смрт и бруталну судбину, али ова информација није поткрепљена нити подржана доказима и не може се утврдити да ли ју је полиција УНМИК-а проверила. Жалилац упућује на исту информацију као на гласину, јер није могао да докаже да ли је она тачна, а није могао ни да пронађе ни једног сведока. На основу доступних докумената, не постоје непобитне информације о судбини г. Милована Шабића“.
59. У вези са активностима надлежних органа у циљу идентификације починилаца и њиховог извођења пред лице правде, СПГС напомиње да је полиција УНМИК-а спровела истрагу, јер се „напомиње у Извештају да ‘после истрага, у овом тренутку, није могуће пронаћи непристрасног сведока у близини места догађаја’. У Извештају је даље назначено да ‘овај случај треба да остане отворен и на чекању пред ЈРЗ-ом’“.
60. СПГС закључује да је, на основу доступних докумената, „полиција УНМИК-а очигледно покренула и спровела истрагу у вези са локацијом г. Милована Шабића; међутим, ... без сведока који би иступили или откривених физичких доказа, у полицијским истрагама неминовно изостаје напредак услед недостатка доказа“.
61. По мишљењу СПГС-а, у овом случају, „полиција УНМИК-а је предузела истражне кораке у складу са процедуралним захтевима члана 2 ЕКЈП, у циљу извођења починилаца пред лице правде“. Стога, према мишљењу СПГС-а, није било кршења члана 2 ЕКЈП.

62. СПГС је такође обавестио Комисију да би могао доставити додатне коментаре о овом предмету, „јер постоји могућност да има додатних и убедљивих информација“, ван докумената достављених Комисији. Међутим, с тим у вези, до данашњег дана нису примљени додатни дописи, осим потврде достављања целокупних истражних списа.

3. Процена Комисије

63. Комисија сматра да се жалилац позива на повреду процедуралне обавезе која проистиче из права на живот, загарантованог чланом 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП) јер полиција УНМИК-а није спровела ефикасну истрагу у вези са отмицом и нестанком г. Милована Шабића.

а) Подношење релевантних списа

64. На захтев Комисије, СПГС је 15. априла 2013. године доставио примерке ограниченог броја докумената везаних за ову истрагу које је УНМИК успео да добије. Као што је горе наведено (видети § 62), СПГС је такође напоменуо да можда постоји још информација у вези са овим предметом које се не налазе у достављеним документима. Дана 21. фебруара 2014. године, УНМИК је потврдио Комисији да више нису пронађени никакви списи па се тако достављање може сматрати завршеним (видети § 10 горе у тексту).

65. Као што је горе напоменуто (§§ 2 и 37), Комисија је такође затражила од ЕУЛЕКС-а да обезбеди додатне информације у вези са овим предметом, али ЕУЛЕКС није могао то да уради (видети § 39 горе у тексту).

66. Комисија напомиње да је у члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 наведено да Комисија може затражити од УНМИК-а да поднесе било који документ и да је СПГС обавезан да сарађује са Комисијом и пружи неопходну помоћ, што посебно укључује пружање докумената и информација релевантних за жалбу. У том погледу, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права да треба да се извуку закључци на основу понашања тужене стране током поступка, укључујући њен пропуст „да им на руке достави информације без одговарајућег објашњења“ (видети предмет ЕСЉП *Челикбилек против Турске*, бр. 27693/95, пресуда од 31. маја 2005, § 56).

67. Комисија такође напомиње да је правилно одржавање истражних списа који се тичу таквих кривичних дела као што су убиства и нестанци, од отварања истрага до њихове предаје, кључно за наставак таквих истрага и пропуст да се то учини могао би стога сâм по себи покренути питања сходно члану 2.

68. Комисија нема разлога да сумња да је УНМИК уложио све напоре како би обезбедио релевантне истражне документе. Међутим, УНМИК није доставио никакво објашњење због чега би документација могла бити непотпуна и у погледу којих делова.

69. Комисија није у позицији да сама провери потпуност примљених истражних списа. Комисија ће стога проценити меритум жалбе на основу докумената који су јој доступни (у том смислу, видети предмет *Чекојев против Русије*, бр. 39358/05, пресуда ЕСЉП од 15. марта 2011, § 146).

b) *Опита начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге сходно члану 2*

70. Комисија напомиње да је позитивна обавеза истраживања нестанака широко прихваћена у међународном праву људских права, макар од случаја Интерамеричког суда за људска права *Веласкез-Родригез* (видети случај *Веласкез-Родригез против Хондураса*, пресуда Интерамеричког суда за људска права (ИАСЉП) од 29. јула 1988, серија Ц бр. 4). КЉП такође наводи да позитивна обавеза проистиче из члана 6 (право на живот), члана 7 (забрана окрутног и нечовечног поступања) и члана 9 (право на слободу и безбедност особе), тумачено заједно са чланом 2(3) (право на ефикасан правни лек) МСГПП (видети КЉП, Општи коментар бр. 6, 30. април 1982, § 4; КЉП, Општи коментар бр. 31, 26. мај 2004, §§ 8 и 18, СГПП/Ц/21/Рев.1/Дод. 13); видети такође, између осталог, КЉП, *Мухамед Ал-Авани против Либијске Арапске Цамахирије*, саопштење бр. 1295/2004, разматрања од 11. јула 2007, СГПП/Ц/90/Д/1295/2004). Обавеза истраживања нестанака и убистава такође је утврђена у Декларацији УН-а о заштити свих особа од принудног нестанка (А/Res/47/133, 18. децембар 1992.) и додатно је разрађена у смерницама УН-а као што су Приручник УН-а о ефикасној превенцији и истрази ванправних арбитражних и преких егзекуција (1991) и „Смернице о спровођењу истрага Уједињених нација у вези са наводним масакрима“ (1995). Важност обавезе је потврђена усвајањем Међународне конвенције за заштиту свих особа од принудног нестанка 2006. године, која је ступила на снагу 23. децембра 2010. године.
71. Да би се бавила тврдњама жалиоца, Комисија се посебно осврће на добро утврђену судску праксу Европског суда за људска права о процедуралним обавезама сходно члану 2 ЕКЉП. Суд је сматрао да „Обавеза заштите права на живот сходно члану 2 Конвенције, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције 'да осигура свакоме унутар [своје] надлежности права и слободе дефинисане у Конвенцији', имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени“ (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Мекен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, § 161, Серија А бр. 324; и ЕСЉП, *Каја против Турске*, пресуда од 19. фебруара 1998, § 105, *Извештаји о пресудама и одлукама 1998-I*; видети такође ЕСЉП, *Јасинкис против Летоније*, бр. 45744/08, пресуда од 21. децембра 2010, § 71). Обавеза спровођења такве истраге проистиче у свим случајевима убистава и осталих сумњивих смртних случајева, без обзира на то да ли су починиоци приватна лица или државни агенти, или су непознати (видети ЕСЉП, *Коледи против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009, § 191)
72. Европски суд је такође навео да процедурална обавеза пружања неког облика ефикасне званичне истраге такође постоји када је појединац нестао под околностима опасним по живот и није ограничена на случајеве када је очигледно да је нестанак проузрокован од стране државног агента (видети ЕСЉП [ВВ], предмет *Варнава и остали против Турске*, наведен у § 47 изнад у тексту, при § 136).
73. Надлежни органи морају сами предузети радње када им се скрене пажња на одређени предмет и не смеју препустити подношење формалне жалбе или преузимање одговорности за спровођење било каквих истражних поступака иницијативи блиских сродника (видети ЕСЉП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда

од 6. априла 2004, § 310; видети такође ЕСЈП, *Исајева против Русије*, бр. 57950/00, пресуда од 24. фебруара 2005, § 210).

74. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да „истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица“ (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 47; при § 191; видети такође ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011, § 63). То није обавеза пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све могуће разумне кораке да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти или одговорна особа или особе ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен горе у тексту, § 312; и *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, § 212).
75. Конкретно, закључак истраге мора бити заснован на детаљној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног следа истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности случаја и идентитет одговорних лица (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, наведен изнад у § 71, при § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава минимални праг ефикасности истраге зависи од околности конкретног случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЈП, *Велсеа и Мазарев против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009, § 105).
76. Чак и у погледу особа које су нестале и касније пронађене мртве, што није случај у овом предмету, Суд је навео да се поступцима ексхумације и идентификације посмртних остатака не исцрпљује обавеза сходно члану 2 ЕКЈП. Суд сматра да „процедурална обавеза која проистиче из нестанка генерално не престаје све док су локација и судбина особе неизвесни, те је она стога континуираног карактера“ (случај ЕСЈП *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 74 изнад, при §46; у истом смислу, случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 47, при § 148, *Аслаканова и остали против Русије*, бр.). 2944/06 и остали, пресуда од 18. децембра 2012, § 122). Међутим, Суд такође наглашава да ова процедурална обавеза „не престаје да постоји чак ни након проналажења тела... Тиме се расветљава само један аспект судбине несталог лица и генерално остаје обавеза да се објасни нестанак и смрт, као и да се идентификује и кривично гони сваки починитељ незаконитих дела који има везе са тим нестанком и смрћу“ (случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад, § 46; у истом смислу ЕСЈП [ВВ], предмет *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад, § 145). Иако проналажење и накнадна идентификација посмртних остатака жртве сами по себи могу представљати значајан успех, процедурална обавеза сходно члану 2 и даље постоји (видети случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад, § 64).

77. Што се тиче захтева за јавни надзор, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавног надзора може се знатно разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, најближи сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту његових или њених легитимних интереса (видети случај ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали*, наведен у § 73 изнад, при §§ 311-314; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен у § 73 изнад, при §§ 211-214 и случајеве наведене у њему; ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 7. јула 2011, бр. 55721/07, § 167, ЕКЈП 2011.).

78. Суд је такође истакао огроман значај који ефикасна истрага има у утврђивању истине о ономе што се догодило, не само због породица жртава, већ и због жртава сличних злочина, као и опште јавности, која има право да сазна шта се догодило (ЕСЈП [ВВ], *Ал-Масри против Бивше југословенске Републике Македоније*, бр. 39630/09, пресуда од 13. децембра 2012, § 191). Уједињене нације су такође уверене у значај права на истину. Према речима Генералног секретара УН-а, „право на истину подразумева свест о потпуној и комплетној истини о догађајима који су се одиграли, карактеристичним околностима везаних за њих и о учесницима у њима. У случају несталих лица... то подразумева и право на откривање судбине и локације жртве“ (видети Извештај Генералног секретара УН-а, *Нестала лица*, документ УН-а А/67/267, 8. август 2012, § 5; видети такође Савет за људска права УН-а, Резолуције 9/11 и 12/12: *Право на истину*, 24. септембар 2008 и 12. октобар 2009; видети такође Извештај Специјалног известиоца о унапређењу и заштити људских права и основних слобода током борбе против тероризма, Бен Емерсон, *Оквирни принципи за обезбеђивање одговорности јавних функционера за тешка и систематска кршења људских права почињена у контексту државних анти-терористичких иницијатива*; документ УН-а А/НRC/22/52, 1. март 2013.).

с) *Применљивост члана 2 на контекст Косова*

79. Комисија је свесна чињенице да је до нестанка г. Милована Шабића дошло непосредно после распоређивања УНМИК-а на Косову, током оружаног сукоба, када су били распрострањени криминал, насиље и мањак безбедности.

80. Са своје стране, СПГС не оспорава да је, од свог распоређивања на Косову јуна 1999. године, УНМИК имао обавезу да истражи овај предмет сходно члану 2 ЕКЈП. Међутим, према наводима СПГС-а, јединствене околности које се односе на косовски контекст и распоређивање УНМИК-а у првој фази његове мисије треба да буду узете у разматрање при процени питања да ли је ова истрага у сагласности са чланом 2 ЕКЈП. У суштини, СПГС тврди да на УНМИК није могуће применити исте стандарде који се примењују на државу у уобичајеној ситуацији.

81. Комисија сматра да ово покреће два главна питања: прво питање је да ли стандарди члана 2 настављају да се примењују у ситуацији када постоји сукоб или опште насиље, а друго је да ли треба сматрати да се такви стандарди у потпуности примењују на УНМИК.

82. Што се тиче применљивости члана 2 на УНМИК, Комисија подсећа да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно одређеним инструментима који се тичу људских права, укључујући ЕКЉП. С тим у вези, Комисија је већ закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју схватити као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (видети случај ХРАП, *Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2011, § 44; случај *Бериша и остали*, бр. 27/08 и остали, мишљење од 23. фебруара 2011, § 25; случај *Лалић и остали*, бр. 09/08 и остали, мишљење од 9. јуна 2012, § 22).
83. У погледу применљивости члана 2 на ситуације у којима постоји сукоб или опште насиље, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права утврдио применљивост члана 2 на постконфликтне ситуације, укључујући оне у земљама бивше Југославије (видети, између осталих примера, случај ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 74 и случај ЕСЉП, *Јуларих против Хрватске*, бр. 20106/06, пресуда од 20. јануара 2011.). Суд даље наводи да процедурална обавеза сходно члану 2 наставља да се примењује на „различите безбедносне околности, укључујући оне у контексту оружаног сукоба“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 77, при § 164; видети такође случај *Гулеч против Турске*, пресуда ЕСЉП од 27. јула 1998, § 81, Извештаји 1998-IV; случај *Ерги против Турске*, пресуда ЕСЉП од 28. јула 1998, §§ 79 и 82, Извештаји 1998-IV; ЕСЉП, случај *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 73, при §§ 85-90, 309-320 и 326-330; случај *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 73, при §§ 180 и 210; случај *Канлибаши против Турске*, бр. 32444/96, пресуда ЕСЉП од 8. децембра 2005, §§ 39-51).
84. Суд је признао да „када до смрти [и нестанака] које треба истражити према члану 2 дође под околностима општег насиља, оружаног сукоба или побуне, истражитељи могу наићи на препреке и [...] конкретна ограничења могу захтевати употребу мање ефикасних мера истраге или могу довести до одлагања истраге“ (видети случај ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад, §164; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, бр. 69481/01, пресуда од 27. јула 2006, § 121). Суд је ипак закључио да „обавеза према члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у тешким безбедносним условима, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са наводним кршењима права на живот (видети, између осталих примера, ЕСЉП, случај *Каја против Турске*, наведен у § 71 изнад, при §§ 86-92; ЕСЉП, случај *Ерги против Турске*, наведен изнад, §§ 82-85; ЕСЉП [ВВ], *Танрикулу против Турске*, бр. 23763/94, пресуда од 8. јула 1999, §§ 101-110, ЕКЉП 1999-IV; ЕСЉП, *Кашијев и Акајева против Русије*, бр. 57942/00 и 57945/00, пресуда од 24. фебруара 2005, §§ 156-166; ЕСЉП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у §§ 215-224; ЕСЉП *Мусајев и остали против Русије*, бр. 57941/00 и остали, пресуда од 26. јула 2007, §§ 158-165).
85. Слично томе, КЉП је закључио да се право на живот, укључујући процедуралне гаранције, сматра врховним правом од кога није дозвољено никакво одступање чак ни

- у ванредним околностима када је угрожен живот нације (видети, КЉП, Општи коментар бр. 6, наведен изнад у § 70, при § 1; КЉП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, саопштење бр. 1447/2006, разматрања од 22. априла 2009, § 11.2, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006). Такође, КЉП је напоменуо применљивост чланова 2 (3), 6 и 7 МСГПП, уз посебни осврт на УНМИК-ову обавезу да спроведе ваљане истраге у вези са нестанцима и отмицама на Косову (видети КЉП, *Закључне примедбе Комитета за људска права: Косово (Србија)*, 14. август 2006, §§ 12-13, СГПП/Ц/УНК/ЦО/1).
86. Комисија разуме потешкоће са којима се УНМИК сусрео током прве фазе свог ангажовања. Комисија напомиње да је одговарајућа важност која је дата питању несталих лица на Косову значила да је УНМИК морао да узме у обзир како хуманитарну, тако и кривичну димензију ситуације. Конкретно, Комисија сматра да су важност која се приписује кривичним истрагама и потешкоће на Косову које су ограничиле могућност истражних органа да спроведу такве истраге, као што је описао СПГС, довеле до тога да од кључног значаја буде да УНМИК од самог почетка успостави окружење које погодује обављању значајних истрага. Ово подразумева успостављање система који обухвата елементе попут расподеле свеобухватне одговорности у погледу надзора и праћења напретка истрага, обезбеђивања редовних извештаја о напретку истрага као и поступка прописне предаје случајева међу службеницима или јединицама полиције УНМИК-а. Такав систем би такође требало да узме у обзир потребу за заштитом жртава и сведока (видети, *mutatis mutandis*, случај *P.P. и остали против Мађарске*, бр. 19400/11, пресуда ЕСЉП од 4. децембра 2012, §§ 28-32), као и да се размотри нарочита рањивост расељених лица у периоду након сукоба (видети ЕСЉП [ВВ], *Саргсиан против Азербејџана*, бр. 40167/06, одлука од 14. децембра 2011, § 145; и ЕСЉП [ВВ], *Чигаров и остали против Јерменије*, бр. 13216/05, одлука од 14. децембра 2011, § 146). Иако схвата да је до распоређивања и организовања полиције и правосудног апарата дошло постепено, Комисија сматра да је овај процес завршен 2003. године када су полиција и правосудни систем на Косову описани као системи који „добро функционишу“ и који су „одрживи“ од стране Генералног секретара УН-а (видети § 18 изнад).
87. Комисија даље напомиње да њен задатак није да испита релевантну праксу или наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у вези са њиховом конкретном применом на одређене околности везане за ситуацију која је предмет жалбе пред Комисијом (видети ЕСЉП, *Броган и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 29. новембра 1988, § 53, Серија А, бр. 145-Б). Комисија се стога слаже са СПГС-ом да природа и степен разматрања да ли ефикасност истраге испуњава минимални праг зависе од околности одређеног предмета. Из тих разлога, Комисија сматра да ће утврдити, у погледу сваког предмета, да ли су предузети сви разумни кораци за спровођење ефикасне истраге као што то налаже члан 2, узимајући у обзир реалне околности истражног посла на Косову.
88. На крају, као одговор на примедбу СПГС-а да се члан 2 мора тумачити тако да се њиме не поставља немогућ или несразмеран терет на надлежне органе, било у контексту полицијских активности или у контексту приоритета и средстава, Комисија узима у обзир да је Европски суд установио да се управо конкретним чињеницама и контекстима мора мерити шта заправо представља немогућ и/или несразмеран терет (видети ЕСЉП, случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 74 горе у

тексту, при § 70; *Брекнел против Уједињеног Краљевства*, бр. 32457/04, пресуда од 27. новембра 2007, § 62).

d) *Усаглашеност са чланом 2 у овом предмету*

89. Осврћући се на околности из овог предмета, Комисија прво напомиње изјаву жалиоца да је пријавио отмицу и нестанак г. Милована Шабића. Међутим, он не спомиње како и коме је упутио ову пријаву (видети § 24 изнад). Пошто није у могућности да провери ову чињеницу, Комисија напомиње да СПГС признаје да је УНМИК сигурно до јула 1999. године постао упознат са нестанком г. Милована Шабића, а УНМИК-ов ЈНЛ је уписао случај у вези с тим догађајем (видети § 58 изнад).
90. Циљ ове истраге био је да се открије истина о догађајима који су довели до отмице и нестанка жалиочевог оца, да се утврди његова судбина и да се идентификују починиоци. Да би испунили ове циљеве, они који спроводе истрагу били су дужни да траже, прикупе и сачувају доказни материјал; да идентификују могуће сведоке и узму њихове изјаве; да идентификују починиоца(е) и изведу их пред надлежни суд утврђен законом.
91. Комисија подсећа да би ефикасне истражне радње морале да се спроводе брзо и експедитивно, где би надлежни органи предузели све разумне кораке и испратили очигледан след истраге како би осигурали доказе везане за инцидент, укључујући, између осталог, сведочење очевидаца, форензичке доказе итд. Истрага такође мора да обезбеди елемент јавног надзора у довољној мери, као и да у разумној мери буде доступна породици жртве. Закључак истражитеља мора да се заснива на подрбној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Штавише, истрага би требало да се повремено преиспита, како би се обезбедило да све доступне информације буду узете у разматрање. Пошто обавеза спровођења истраге није обавеза резултата већ средстава, при оцењивању њене ефикасности треба узети у обзир околности конкретног случаја и практичну реалност истражног рада (видети §§ 74-75 изнад).
92. Комисија напомиње да је од самог почетка истраге било очигледних недостатака у њеном спровођењу. Међутим, у светлу горе описаних напомена у вези са њеном ограниченом временском надлежношћу (видети § 47 изнад), Комисија подсећа да је она надлежна *ratione temporis* да процењује усклађеност истраге са чланом 2 ЕКЈП само за период након 23. априла 2005. године, узимајући у обзир статус предмета тог датума (видети ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 74, при § 70). Период који је предмет разматрања завршава се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео одговорност у области спровођења правде (видети § 21 изнад).
93. По мишљењу Комисије, одговорност је била на УНМИК-у да обезбеди, *прво*, да се истрага спроводи експедитивно и ефикасно; *друго*, да се сав релевантан истражни материјал предаје органу који преузима одговорност за истрагу (ЕУЛЕКС); и, *треће*, да истражни списи могу да се прате и преузимају уколико се појави потреба за тим у било којој каснијој фази.
94. Пошто је узела у обзир тврдњу СПГС-а да би списи поднети Комисији могли бити непотпуни, као и због недостатка даљег објашњења у вези с тим (видети § 62 и 68

изнад), Комисија претпоставља да УНМИК не може да гарантује да ли су списи достављени Комисији потпуни или не. У случају да нису потпуни, то би значило да је можда дошло до неке од следећих ситуација: није спроведена прописна истрага; спис није исправно и у потпуности предат ЕУЛЕКС-у; или УНМИК није добио натраг потпун спис од особе тренутно задужене за његово чување. Комисија је већ напоменула да нема разлога да сумња у поштене намере УНМИК-а у настојању да обезбеди потпун истражни спис ради његове процене (видети § 68 изнад). Међутим, Комисија сматра да, без обзира на то које је од ових могућих објашњења применљиво, оно би указало на пропуст који се може директно приписати УНМИК-у, било да се ради о периоду када је он обављао своје извршне функције или у свом садашњем својству.

95. У вези са овим предметом, Комисија напомиње једну веома важну чињеницу, а то је одговор који је ЕУЛЕКС упутио на захтев Комисије за информације (видети §§ 37 - 39 изнад). У том одговору, ЕУЛЕКС је обавестио Комисију да је јула 2009. године одређени број случајева које УНМИК није званично предао ЕУЛЕКС-у из различитих разлога, „пронађен“ у тадашњој згради УНМИК-овог ОП-а. По мишљењу Комисије, они посебно указују на то да је могуће да је дошло до општег пропуста услед ког није испуњена обавеза да се истражни материјал преда на прописан начин.
96. У погледу првог дела процедуралне обавезе, односно утврђивања судбине г. Милована Шабића, Комисија напомиње да се још увек не зна где се он налази. Комисија напомиње да је анте-мортем податке у вези са жалиочевим несталим оцем прикупио МКЦК, између 1. јула и 20. септембра 2001. године и да је у бази података МКНЛ-а потврђено да су ДНК узорци прикупљени, али није јасно када и од кога су прикупљени, као ни ко је то учинио (видети § 24 изнад).
97. С тим у вези, Комисија напомиње да је прикупљање ДНК узорака само по себи од суштинског значаја, јер обезбеђује неопходан материјал за будућа компаративна истраживања и могућу идентификацију пронађених посмртних остатака. Међутим, пошто у случају овог предмета до такве идентификације није дошло, Комисија се сада враћа на истрагу коју је спровела полиција УНМИК-а и циљу идентификације починилаца и довођење истих пред лице правде, што представља други елемент процедуралне обавезе из члана 2 ЕКЉП.
98. Што се тиче захтева за брзину и ефикасност, Комисија има у виду да је код сваке истраге, а нарочито код истраге нестанка у околностима опасним по живот, почетна фаза од кључне важности и да она мора да испуни два главна циља: утврђивање правца истраге и обезбеђивање очувања и прикупљања доказа за евентуалан будући судски поступак (упоредити са мишљењем Комисије у предмету X, бр. 326/09 и остали, мишљење од 6. јуна 2013, § 81).
99. У том погледу, Комисија подсећа да је УНМИК постао упознат с отмицом и нестанком г. Милована Шабића до јула 1999. године и да је УНМИК-ов ЈНЛ покренуо истрагу овог предмета отприлике у исто време (видети § 89 изнад). Међутим, у истражном спису се не види да је полиција УНМИК-а одмах предузела икакве мере, осим вероватно сачињавања првобитне процене информација, уписивања предмета и уноса података у базу података. Стога, према мишљењу Комисије, овом истрагом очигледно нису испуњени захтеви брзине и експедитивности.

100. Комисија напомиње да МКЦК-ов формулар за идентификацију жртве у погледу г. Милована Шабића садржи информације за контакт његовог сина (жалиоца) и његовог брата, г. Ј. Ш. То значи да је полиција УНМИК-а до септембра 2001. године имала све неопходне информације како би контактирала жалиоца (видети §§ 28 и 89 изнад). Комисији нису јасни разлози због којих жалилац изгледа никада није контактиран и због којих полиција УНМИК-а није контактирала г. Ј. Ш. све до 31. јануара 2005. године.
101. Поред тога, ова истрага није испунила ни захтев за предузимање разумних истражних корака и праћење очигледних праваца истраге како би се пронашли докази. Требало би да правилно вођен истражни досије садржи записе свих истражних радњи, а посебно разговора са жалиоцем, осумњиченима и свим потенцијалним сведоцима нестанка. У свим случајевима, такви разговори би требало да се обаве што је пре могуће и требало би да буду забележени и сачувани у предметном спису⁶.
102. Комисија у овом контексту напомиње да истражни спис одражава горенаведени једини контакт који је полиција УНМИК-а имала са жртвиним братом, г. Ј. Ш, како би добила додатне информације (видети § 35 изнад). Према мишљењу Комисије, прво, такав контакт са потенцијалним сведоком, скоро пет и по година након отмице и нестанка г. Милована Шабића и пет и по година након покретања случаја, очигледно је закаснео, а чак није ни правилно забележен.
103. Друго, Комисија напомиње да је истражитељ ЈНЛ-а који је прегледао случај 2005. године уписао у извештај да: „Након истрага, у овом тренутку није могуће пронаћи непристрасног сведока око места догађаја“ (видети § 32 изнад). У извештају није објашњено које сведоке је полиција покушала да контактира, којим каналима или како је покушала да их пронађе. У спису такође нема информација које би објасниле како је полиција закључила да није било непристрасних сведока у области у којој је г. Милован Шабић нестао. Такође нису достављени никакви докази да су истражитељи покушали да обаве разговор са сељанима који су рекли члановима породице да је г. Милован Шабић „2. јула био у суседовој кући са још четворо или петоро старијих Срба, када је дошла група чланова ОВК и одвела их“ (видети § 31 изнад).
104. Полиција изгледа никада није ни покушала да пронађе и обави разговор са жалиоцем или другим члановима породице, изузев жртвиног брата, г. Ј. Ш. Комисија такође узима у обзир чињеницу да би адекватна истрага тако озбиљног злочина требало да обухвати бар обављање разговора са потенцијалним сведоцима, разговора са особама које живе или су се нашле у области наводне отмице, нарочито са онима које су биле тамо присутне у време наводне отмице и које би стога можда могле да посведоче о нечему („претрага“ те области), као и са особама које су познавале жртву, јер њима могу бити познати евентуални мотиви. Међутим, чини се да је обављен само један разговор.

⁶ Видети: Приручник Уједињених нација о ефикасном спречавању и истрази ванправних, произвољних и преких егзекуција, усвојен 24. маја 1989. године од стране Економског и социјалног савета, Резолуција 1989/65.

105. По мишљењу Комисије, сви ови недостаци значајно подривају тврдњу СПГС-а да „у то време није пружена ниједна информација која би могла расветлити могућу локацију г. Милована Шабића“ (видети § 58 горе у тексту).
106. У погледу аргумента СПГС-а да је УНМИК покренуо и водио истрагу да би утврдио да ли је било незаконитог нестанка г. Милована Шабића и идентификовао и извео пред лице правде лица која су одговорна (видети § 60 изнад), Комисија констатује да, као што је приказано горе у тексту, списи не одражавају ниједну суштинску радњу предузету ради остваривања тих циљева.
107. Комисија такође подсећа на аргумент СПГС-а да „без сведока који би иступили или откривених физичких доказа, у полицијским истрагама неминовно изостаје напредак услед недостатка доказа“ (видети § 60 изнад). У том погледу, Комисија мора да напомене да код скоро сваке истраге у почетној фази недостаје значајна количина информација. Проналажење неопходних информација како би се надокнадили ови недостаци јесте главни циљ сваке истражне активности. Дакле, истражни органи не би требало да користе недостатак информација као аргумент да оправдају своју неактивност. Спис који је био доступан Комисији не приказује ниједну такву активност. Стога се чини да је, уместо да активно трага за информацијама и траговима, полиција УНМИК-а једноставно чекала да се додатне информације појаве саме од себе. У овој ситуацији, то је могло довести до губитка потенцијалних доказа (видети, на пример, ХРАП, предмет *П. С*, бр. 48/09, мишљење од 31. октобра 2013, § 107).
108. По мишљењу Комисије, овај случај је остављен „неактиван“ или „на чекању“, односно без било какве радње предузете од стране полиције (видети §§ 32 изнад), управо због изостанка информација у почетној фази. У том погледу, Комисија подсећа на свој став по питању категоризације предмета у „активне“ и „неактивне“ – наиме, да би „требало извршити категоризацију истраге тек након што се спроведе минимум могућих истражних активности и изврши прикупљање и анализа доступних информација“ (видети нпр. ХРАП, *Б. А*, бр. 52/09, мишљење од 14. фебруара 2013, § 82). У овом случају, такво давање приоритета није требало да се обави у најранијим фазама, пре него што је са жалиоцем и сведоцима обављен званичан разговор о околностима везаним за отмицу и нестанак, нарочито због тога што је до њих дошло у околностима очигледно опасним по живот и пре него што су прикупљени сви докази до којих се могло доћи.
109. Комисија у овом контексту напомиње да уколико се информације не обрађују, не развијају или не поткрепљују другим доказима и не ставе у одговарајући облик, ма колико ваљане те информације биле у односу на злочин који је под истрагом, оне неће моћи да допринесу његовом решавању. Да би биле прихваћене на суду, информације морају да постану докази, а то је остварљиво једино путем истражних активности које се предузимају у складу са применљивим законима кривичног поступка. У овом случају, изгледа да полиција УНМИК-а уопште није учинила никакве напоре у том правцу (видети нпр. ХРАП, *Тодоровски*, бр. предмета 81/09, мишљење од 31. октобра 2013. године, § 116).
110. У погледу периода у току ког је имала надлежност, почевши од 23. априла 2005. године, Комисија напомиње да је након тог критичног датума и даље постојао

пропуст по питању спровођења неопходних истражних радњи, у складу са континуираном обавезом истраге (видети § 76 горе у тексту), чиме је процена целе истраге доведена у временски период под надлежношћу Комисије.

111. Комисија такође сматра да је полиција УНМИК-а, пошто посмртни остаци г. Милована Шабића нису били пронађени и лица одговорна за злочин нису била идентификована, имала обавезу да користи средства која су јој на располагању како би редовно пратила напредак истраге да би била сигурна да ништа није занемарено и да је сваки нови доказ узет у разматрање и како би обавестила његове сроднике о напретку истраге.
112. Комисија примећује из списка да је полиција УНМИК-а прегледала истрагу два пута, и то 8. децембра 2005. године и 30. априла 2008. године (видети §29 изнад). У овим прегледима нема доказа да је икаква истражна активност разматрана или обављена. У прегледу од 8. децембра 2005. године, истражитељ је препоручио да се „обави разговор са страном која је поднела пријаву и сазна да ли су откривене нове информације од подношења пријаве. Ако није откривено ништа ново, затворити овај случај због недостатка доказа и сведока“ (видети § 35 изнад). У спису не постоје докази да је овај разговор обављен. Међутим, такође изгледа да предмет тада није затворен јер је поново прегледан 30. априла 2008. године.
113. Према мишљењу Комисије, није било адекватног и темељног разматрања овог случаја. Уместо тога, изгледа да је разматрање случаја обављено као пука формалност, будући да полиција није идентификовала очигледне празнине у истражном поступку и да је пропустила да предузме мере на основу доступних информација, чиме је наставила грешке које је начинио претходни истражитељ.
114. Очигледан изостанак било какве хитне реакције полиције УНМИК-а и било какве адекватне радње у каснијим фазама могао је указати починиоцима на то да надлежни органи нису могли, или нису били вољни, да истраже таква кривична дела. Такав став надлежних органа према најозбиљнијим злочинима у било ком друштву, а нарочито у околностима након сукоба, неминовно ствара културу некажњивости међу починиоцима злочина и може само да доведе до погоршања ситуације. Проблеми са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије, који су разматрани горе у тексту, не оправдавају такав изостанак активности, било на почетку или касније. Према мишљењу Комисије, такав изостанак активности свакако није помогао УНМИК-у да умири страсти и тензије... које су биле изражене међу свим етничким групама и које су се појачавале извештајима о несталим или убијеним особама“, као што је споменуто СПГС (видети § 56 изнад).
115. Комисија је свесна чињенице да дужност спровођења истраге није прекршена једноставно због тога што истрага не производи задовољавајући резултат. Ипак, таква истрага мора бити предузета на озбиљан начин, а не да буде само формалност. Комисија сматра да, имајући у виду све околности конкретног случаја, УНМИК није предузео све разумне кораке како би пронашао нестало лице, идентификовао починиоце и извео их пред лице правде. У том погледу, Комисија сматра да истрага није била одговарајућа и није била усклађена са захтевима брзине, експедитивности и ефикасности (видети § 91 изнад), као што то налаже члан 2.

- 116.Што се тиче захтева за јавни надзор, Комисија подсећа да члан 2 такође захтева укључивање блиског сродника у истрагу у мери која је неопходна да се заштите његови или њени законски интереси.
- 117.Као што је приказано горе, у истражном спису се не види да је са жалиоцем, сином г. Милована Шабића, остварен икакав контакт. Остварен је изгледа само један контакт са братом жртве, 31. јануара 2005. године (видети §§ 30-32 изнад). Комисија стога сматра да истрага није била отворена за јавни надзор, како то налаже члан 2 ЕКЉП.
- 118.У светлу мана и недостатака који су горе описани, Комисија закључује да УНМИК није спровео ефикасну истрагу отмице и нестанка г. Милована Шабића. У складу с тим, постојало је кршење члана 2, процедуралног проширења, ЕКЉП.

В. Наводно кршење члана 3 ЕКЉП

- 119.Комисија сматра да се жалилац позива, у суштини, на повреду права на забрану нечовечног или понижавајућег поступања, загарантованог чланом 3 ЕКЉП.

1. Опсег разматрања Комисије

- 120.Комисија ће размотрити наводе сходно члану 3 ЕКЉП, примењујући исти опсег разматрања који је предвиђен чланом 2 (видети §§ 42-47 горе у тексту).
- 121.Комисија подсећа да је Европски суд за људска права закључио у много наврата да ситуација принудног нестанка покреће повреду члана 3 у погледу блиских сродника жртве. Суд наглашава да, у вези са чланом 3, „суштина те повреде не лежи толико у чињеници да је члан породице 'нестао', већ се односи на реакције и ставове надлежних органа на насталу ситуацију након што им је предочена“ (видети нпр. ЕСЉП (ВВ), *Чакићи против Турске*, бр. 23657/94, пресуда од 8. јула 1999, § 98, *ЕКЉП*, 1999-IV; ЕСЉП (ВВ), *Кипар против Турске*, бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 156, *ЕКЉП*, 2001-IV; ЕСЉП, *Орхан против Турске*, бр. 25656/94, пресуда од 18. јуна 2002, § 358; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 84, при § 139; ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 74, при § 74; ЕСЉП, *Алпату Исраилова против Русије*, бр. 15438/05, пресуда од 14. марта 2013, § 69; видети такође ХРАП, *Здравковић*, бр. 46/08, одлука од 17. априла 2009, § 41). „Сродник може тврдити да је директна жртва понашања надлежних органа поготово у погледу тих реакција и ставова“ (видети, између осталих, ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, бр. 23016/04, пресуда од 31. јула 2012, § 94).

- 122.На крају, када се ради о душевној патњи изазваној реакцијама надлежних органа на нестанак, наводна повреда је у супротности са материјалним елементом члана 3 ЕКЉП, а не процедуралним елементом, као што је случај у погледу члана 2 (ЕСЉП, *Гелајев против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010, §§ 147-148).

2. Поднесци страна

123. Жалилац наводи, у суштини, да су недостатак информација и неизвесност у погледу отмице и нестанка г. Милована Шабића, а нарочито због изостанка ваљане истраге од стране УНМИК-а, изазвали душевну патњу њему и његовој породици.
124. Коментаришући овај део жалбе, СПГС одбацује тврдње. Он наглашава да, прво, жалилац није присуствовао нестанку нити је био у непосредној близини тог места у време када је до њега дошло и, друго, жалилац није изнео тврдње о икаквим лошим намерама особља УНМИК-а укљученог у случај нити доказ о било каквом неуважавању озбиљности случаја или осећања жалиоца и његове породице која проистичу из нестанка г. Милована Шабића.
125. Иако се из истражног списка не види да је УНМИК контактирао жалиоца, СПГС тврди да „не постоји доказ да је УНМИК у одговору на упите жалиоца поступио на начин који може представљати кршење члана 3 ЕКЉП“.
126. СПГС закључује да се разумљива и очигледна душевна патња жалиоца не може приписати УНМИК-у већ је она „последича природне патње проузроковане нестанком блиског члана породице“. Тако, према наводима СПГС-а, патњи жалиоца недостају „карактеристике које би је разликовале од емотивног бола за који се може сматрати да је нужно изазван код сродника жртве озбиљних кршења људских права“.
127. Следствено томе, СПГС тражи од Комисије да одбаци овај део жалбе пошто није дошло до кршења члана 3 ЕКЉП.

3. Процена Комисије

а) Општа начела која се тичу обавезе сходно члану 3

128. Као и члан 2, члан 3 ЕКЉП обухвата једну од основних вредности у демократским друштвима (ЕСЉП, *Талат Тепе против Турске*, бр. 31247/96, од 21. децембра 2004, § 47; ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, ЕКЉП, 2004-VII, § 424). Као што то потврђује апсолутни карактер који члан 15 § 2 ЕКЉП даје забрани мучења и нечовечног и понижавајућег поступања, та забрана се примењује чак и у најтежим околностима.
129. Наводећи општа начела применљива на ситуације у којима је наводно дошло до кршења обавезе сходно члану 3 ЕКЉП, Комисија напомиње да феномен нестанка представља сложен облик кршења људских права који се мора разумети и са којим се мора суочити на интегралан начин (видети случај ИАСЉП, *Веласкез Родригез против Хондураса*, наведен изнад у § 70, при § 150).
130. Комисија примењује да се обавеза сходно члану 3 ЕКЉП разликује од процедуралне обавезе надлежних органа сходно члану 2. Док се потоњом од надлежних органа захтева да предузму одређене правне радње које могу довести до идентификације и кажњавања одговорних лица, прва поменута обавеза је општија, више је хуманитарног карактера и односи се на реакцију надлежних органа на патњу сродника лица која су нестала или су убијена.

131. КЉП такође препознаје нестанке као озбиљно кршење људских права. У својој одлуци од 21. јула 1983. године, у предмету *Квинтерос против Уругваја*, Комитет је навео да нестаници представљају озбиљна кршења права сродника несталог лица, који пате услед душевног бола који траје све док траје неизвесност у погледу судбине њихових вољених, често и више година (видети КЉП, Саопштење бр. 107/1981, УН док. СГПП/Ц/ОП/2 при 138 (1990), § 14). Поред тога, у својој одлуци од 15. јула 1994. у предмету *Мохика против Доминиканске Републике*, КЉП је сматрао да је „нестанак лица нераскидиво повезан са поступањем које представља повреду члана 7 [Споразума]“, којим се такође забрањује мучење, нечовечно или понижавајуће поступање и кажњавање (видети КЉП, Саопштење бр. 449/1991, УН док. СГПП/Ц/51/Д/449/1991 (1994), § 5.7).
132. По питању тога да ли се чланови породице нестале особе могу сматрати жртвама поступања које је супротно члану 3 ЕКЉП, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права и на своју сопствену судску праксу. Европски суд прихвата такву могућност, што зависи од постојања „нарочитих чинилаца који доводе до тога да патња коју преживљава [члан породице] добије димензију и одлике различите од емоционалне туге каква се може сматрати неизбежном код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“. Суд даље сматра да „у пресудне елементе спадају непосредност крвог сродства, конкретне околности везане за породични однос, мера у којој је члан породице био сведок предметних догађаја, ангажованост члана породице у покушају да прикупи информације о несталој особи и начин на који су надлежни органи одговорили на такво распитивање“ (видети ЕСЉП, *Басајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 28. маја 2009, § 159; ЕСЉП, случај *Ер и остали против Турске*, наведен изнад у § 121, при § 94).
133. Комисија напомиње да, при процени емоционалне патње жртава, Европски суд такође разматра следеће околности: трајање самог нестанка и периода током којег није било информација о судбини несталог лица и истрази коју воде надлежни органи; изостанак било какве „смислене“ акције надлежних органа, упркос чињеници да су им се жалиоци обратили како би пријавили нестанак свог сродника и поделили са њима информације које имају; изостанак могућег објашњења или информација о судбини несталог сродника упркос личним или писменим упитима упућеним званичним органима (видети, између осталих предмета, ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, наведен изнад, § 96; ЕСЉП, *Османоглу против Турске*, бр. 48804/99, пресуда од 24. јануара 2008, § 97). Други фактор који доводи до утврђивања повреде члана 3 ЕКЉП јесте континуирана природа психолошке патње сродника жртве нестанка (ЕСЉП, *Салаков и Ислијамова против Украјине*, бр. 28005/08, пресуда од 14. марта 2013. године, § 201).
134. КЉП је такође разматрао то питање и препознао чланове породица несталих лица као жртве повреде члана 7 Споразума: родитеље (*Бушерф против Алжира*, Саопштење бр. 1196/2003, разматрања од 30. марта 2006, § 9.7, СГПП/Ц/86/Д/1196/2003), децу (*Зарзи против Алжира*, Саопштење бр. 1780/2008, разматрања од 22. марта 2011, § 7.6, СГПП/Ц/101/Д/1780/2008), браћу и сестре (*Ал-Абани против Либијске Арапске Демахирије*, Саопштење бр. 1640/2007, разматрања од 26. јула 2010, § 7.5, СГПП/Ц/99/Д/1640/2007), супружнике (*Бусруал против Алжира*, Саопштење бр. 992/2001, разматрања од 30. марта 2006, § 9.8, СГПП/Ц/86/Д/992/2001) и тетке/тече,

ујне/ујакe, стрине/стричеве (*Беназиза против Алжира*, разматрања од 26. јула 2010, § 9.4, СГПП/Ц/99/Д/1588/2007; *Баиаша против Либијске Арапске Цамахирије*, разматрања од 20. октобра 2010, § 7.2, СГПП/Ц/100/Д/1776/2008). Комитет оправдава овако широко разумевање статуса жртве због патње и бола који су начињени члановима породица нестанком особе, који су често појачани недовољним напорима надлежних органа да истраже нестанак како би установили судбину жртве и извели починиоце пред лице правде (*Абуседра против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1751/2008, разматрања од 25. октобра 2010, § 7.5, СГПП/Ц/100/Д/1751/2008). У случају *Амиров против Руске Федерације*, Комитет је приметио да „без жеље да наведе све околности индиректног стварања жртава, Комитет сматра да пропусти државе као стране која је одговорна за спровођење обавеза истраживања и разјашњавања околности злочина који је претрпела директна жртва обично може представљати фактор. Додатни фактори могу бити неопходни. У овом случају, Комитет напомиње ужасне услове у којима је аутор пронашао осакаћене посмртне остатке своје супруге (...), након одуговлачених, спорадичних мера које су предузете како би се истражиле околности које су довеле до горепомнутих закључака о постојању повреда чланова 6 и 7, тумачених заједно са чланом 2, ставом 3. Комитет сматра да, узете у обзир заједно, околности захтевају да Комитет закључи да су и права аутора сходно члану 7 такође прекршена“ (видети КЉП, *Амиров против Руске Федерације*, наведено у § 85 изнад, при § 11.7).

135. Комисија такође узима у обзир чињеницу да, према наводима Европског суда, анализа реакције надлежних органа не треба да се ограничи ни на какве конкретне манифестације ставова тих органа, изоловане инциденте нити на процедуралне чинове; на супрот томе, према мишљењу Суда, процена начина на који су надлежни органи тужене Државе реаговали на упите подносиоца жалбе, треба да буде глобална и континуирана (видети ЕСЉП, *Аџиш против Турске*, бр. 7050/05, пресуда од 1. фебруара 2011, § 45).
136. У том погледу, Европски суд је мишљења да би закључци из процедуралног проширења члана 2 такође били од директне важности при разматрању постојања кршења члана 3 (видети ЕСЉП, *Басајева и остали против Русије*, наведен изнад у § 132, при § 109; ЕСЉП, *Гелајевиј против Русије*, наведен изнад у § 122, при § 147; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 84, при § 140).
137. Комисија примећује да је Европски суд већ установио повреде члана 3 ЕКЉП у погледу нестанака где је закључено да је сама Држава одговорна за отмицу (видети ЕСЉП, *Лулујев и остали против Русије*, бр. 69480/01, пресуда од 9. новембра 2006, §§ 117-118; ЕСЉП, *Кукајев против Русије*, бр. 29361/02, пресуда од 15. новембра 2007, §§ 107-110). Међутим, супротно томе, у случају који Комисија разматра, УНМИК ни на који начин није умешан у сам нестанак и не може се сматрати одговорним за душевну патњу подносиоца жалбе која јој је узрокована почињеним злочином.
138. Комисија узима у обзир да је, у изостанку закључка о одговорности Државе за нестанак, Европски суд пресудио да није убеђен да је понашање надлежних органа, иако немарно у довољној мери да представља кршење члана 2 у његовом процедуралном аспекту, могло само по себи изазвати душевну патњу подносиоца жалбе већу од минималног нивоа јачине који је неопходан да би се сматрало да поступање лежи унутар опсега члана 3 (видети, између осталих случајева, ЕСЉП,

Товсултанова против Русије, бр. 26974/06, пресуда од 17. јуна 2010, § 104; ЕСЉП, *Шафијева против Русије*, бр. 49379/09, пресуда од 3. маја 2012, § 103).

b) Применљивост члана 3 на контекст Косова

139. У погледу применљивости горенаведених стандарда на контекст Косова, Комисија се прво позива на своје разматрање истог питања у вези са чланом 2, наведено горе у тексту (видети §§ 79 - 88 изнад).

140. Комисија понавља да један функционалан систем за спровођење закона треба да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока, као и да размотри посебну рањивост расељених лица у ситуацијама након сукоба. Комисија је већ размотрила чињеницу да је Генерални секретар УН-а 2003. године описао систем полиције и правде на Косову као систем који „добро функционише“ и који је „одржив“ (видети § 19 горе у тексту).

141. Комисија поново напомиње да неће размотрити релевантну праксу нити наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у односу на њихову конкретну примену на дотичну жалбу, узимајући у обзир конкретне околности случаја.

142. Из тих разлога, Комисија сматра да мора да установи, у вези са сваким случајем, да ли би став и реакције УНМИК-ових органа на сам нестанак и на захтевање информација од стране жалилаца у вези са судбином њихових сродника и кривичном истрагом представљали повреду обавезе сходно члану 3, имајући у виду реалну ситуацију на Косову у релевантно време.

c) Усаглашеност са чланом 3 у овом предмету

143. У оквиру ових догађаја, Комисија у овом случају примењује одређен број фактора који, узети заједно у разматрање, покрећу питање повреде члана 3 ЕКЉП.

144. Комисија напомиње блискост породичних веза између жалиоца и г. Милована Шабића, с обзиром на то да је он жалиочев отац.

145. Комисија подсећа на пропуст установљен горе у тексту у вези са процедуралном обавезом члана 2, упркос чињеници да је полиција УНМИК-а имала минимум информација потребних да води истрагу од самог почетка. Комисија даље напомиње да није достављен никакав доказ који показује да су УНМИК-ови органи икада контактирали жалиоца ради прикупљања додатних информација о отмици и нестанку г. Милована Шабића или како би га обавестили о напретку истраге. У том погледу, Комисија понавља да, са становишта члана 3, она може размотрити целокупне реакције и ставове УНМИК-а према жалиоцу.

146. Као што је показано горе у тексту у вези са чланом 2, у овом случају није спроведена никаква, чак ни минимална, истрага. Ни полиција УНМИК-а ни тужиоци никада нису обавили званичан разговор са жалиоцем; анте-мортем податке који се налазе у истражном спису прикупио је МКЦК. Уместо да спроводи истрагу, полиција је једноставно чекала да се информације појаве саме од себе.

147. Такође, оцењујући истражни поступак у вези с овим предметом у односу на захтеве предвиђене процедуралним аспектом члана 2 ЕКЈП, Комисија је већ одбацила могућност да је пропуст да се контактира жалилац и обави разговор са њим и другим члановима породице можда био узрокован недостатком података за контакт (видети § 99 изнад). Изводећи закључке из пропуста УНМИК-а да пружи могуће објашњење за изостанак икаквог редовног контакта са жалиоцем, Комисија сматра да је ова ситуација, која се наставила током периода временске надлежности Комисије, изазвала озбиљну неизвесност жалиоца и његове породице у вези са судбином г. Милована Шабића и статусом истраге.
148. У светлу горенаведеног, Комисија закључује да је жалилац трпео тешку патњу и бол током продуженог и дуготрајног временског периода због начина на који су се органи УНМИК-а бавили предметом и због његове немогућности да сазна шта се десило г. Миловану Шабићу. У том погледу је очигледно да, у било којој ситуацији, бол сина који мора да живи у неизвесности у вези са судбином свог оца мора бити неподношљив.
149. Из горенаведених разлога, Комисија закључује да је УНМИК својим понашањем допринео патњи и душевном болу жалиоца, чиме је дошло до кршења члана 3 ЕКЈП.

V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

150. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.
151. Комисија напомиње да принудни нестанци представљају озбиљна кршења људских права која се морају истражити и судски процесуирати под било каквим околностима. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа на Косову од 1999. до 2008. године, имао примарну одговорност да ефикасно истражи и кривично гони лица одговорна за отмицу и нестанак г. Милована Шабића и да његов пропуст да то учини представља настављено озбиљно кршење људских права жртве и њених сродника, поготово права на утврђивање чињеница.
152. Комисија истиче забринутост самог СПГС-а да су неадекватна средства, поготово на почетку УНМИК-ове мисије, довела до тога да испуњавање УНМИК-ових обавеза у погледу људских права буде тешко достижно.
153. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Међутим, као што је Комисија напоменула горе у тексту (видети § 21), одговорност УНМИК-а која се тиче судства на Косову завршила се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео потпуну радну контролу у области владавине права. УНМИК стога није више у позицији да предузима мере које ће имати директан утицај на истраге које су још увек на чекању пред ЕУЛЕКС-ом или локалним властима. Такође, након проглашења независности од стране Привремених институција самоуправе Косова 17. фебруара 2008. године и касније, ступањем на снагу косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову и та чињеница је ограничила његову могућност да пружи пуну и ефикасну

репарацију за извршену повреду права, како је то прописано утврђеним начелима међународног права о људским правима.

154. Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

У погледу жалиоца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

- У складу са судском праксом Европског суда за људска права у вези са ситуацијама ограничене надлежности државе (видети ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, ЕКЉП, 2004-VII, § 333; ЕСЉП, *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010, § 171; ЕСЉП [ВВ]), *Катан и остали против Молдавије и Русије*, бр. 43370/04, 8252/05 и 18454/06, пресуда од 19. октобра 2012, § 109), мора тежити томе да, уз сва дипломатска средства која су му доступна у односу на ЕУЛЕКС и косовске власти, добије уверавања да ће истраге које се односе на случај који се овом приликом разматра бити настављене у складу са захтевима ефикасне истраге предвиђеним чланом 2, да ће се утврдити околности везане за отмицу и нестанак г. Милована Шабића и да ће починиоци бити изведени пред лице правде. Жалилац и/или други блиски сродници треба да буду обавештени о том поступку и да добију увид у релевантну документацију, уколико је потребно;

- Јавно призна, у разумном року, одговорност у вези са пропустом УНМИК-а да адекватно истражи отмицу и нестанак г. Милована Шабића, као и са патњом и душевним болом до којих је касније дошло и јавно се извини жалиоцу и његовој породици у вези са тим;

- Предузме одговарајуће кораке за исплату адекватне надокнаде жалиоцу за моралну штету коју је претрпео због УНМИК-овог пропуста да спроведе ефикасну истрагу, као и за патњу и душевни бол које је жалилац претрпео услед понашања УНМИК-а.

Комисија такође сматра да је прикладно да УНМИК:

- У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а о „Основним начелима и смерницама у вези са правом на правни лек и репарацију за жртве грубог кршења међународног права које се тиче људских права и озбиљног кршења међународног хуманитарног права“ (А/Res/60/147, 21. март 2006. године), предузме одговарајуће кораке, путем других институција повезаних са УН-ом које раде на Косову, домаћих органа и невладиних организација, ради остваривања потпуног и свеобухватног програма репарације, укључујући реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранцију да се тако нешто неће поновити, за жртве из свих заједница које су претрпеле озбиљне повреду људских права током и након сукоба на Косову;

- Предузме одговарајуће кораке код надлежних органа Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, ка додељивању одговарајућих људских и финансијских ресурса како би се осигурало да Уједињене нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући и ситуације када обављају

административне и извршне функције на некој територији, и да обезбеди ефикасно и независно надгледање;

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

- 1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 2. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА МАТЕРИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 3 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 3. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:**
 - a. ТРАЖИ ОД ЕУЛЕКСА И ДРУГИХ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ ОСИГУРАЛИ ДА СЕ КРИВИЧНА ИСТРАГА У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ И НЕСТАНКОМ Г. МИЛОВАНА ШАБИЋА НАСТАВИ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 2 ЕКЉП И ДА ПОЧИНИОЦИ БУДУ ИЗВЕДЕНИ ПРЕД ЛИЦЕ ПРАВДЕ;**
 - b. ЈАВНО ПРИЗНА ОДГОВОРНОСТ ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ И НЕСТАНКОМ ЖАЛИОЧЕВОГ ОЦА, КАО И ЗА ПАТЊУ И ДУШЕВНИ БОЛ ДО КОЈИХ ЈЕ ДОШЛО И ЈАВНО СЕ ИЗВИНИ ЖАЛИОЦУ И ЊЕГОВОЈ ПОРОДИЦИ;**
 - c. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА ИСПЛАТУ ОДГОВАРАЈУЋЕ НАДОКНАДЕ ЖАЛИОЦУ ЗА ПРЕТРПЉЕНУ МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ ПОВРЕДАМА ЧЛАНА 2 И ЧЛАНА 3 ЕКЉП.**
 - d. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ОСТВАРИВАЊУ ПОТПУНОГ И СВЕОБУХВАТНОГ ПРОГРАМА РЕПАРАЦИЈЕ;**
 - e. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;**
 - f. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦА И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.**

Андреј Антонов
Извршни службеник

Марек Новицки
Председавајући

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

ЦЈКИ – Централна јединица за кривичну истрагу
СГПП – Међународни споразум о грађанским и политичким правима
ОП – Одељење правде
ОЈТ – Окружно јавно тужилаштво
ЕКЉП – Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП – Европски суд за људска права
ЕУ – Европска унија
ЕУЛЕКС – Мисија владавине права Европске уније на Косову
СРЈ – Савезна Република Југославија
ХРАП – Саветодавна комисија за људска права
КЉП – Комитет за људска права Уједињених нација
ИАСЉП – Интерамерички суд за људска права
МКНЛ – Међународна комисија за нестала лица
МКЦК – Међународни комитет Црвеног крста
МКТЈ – Међународни кривични трибунал за бившу Југославију
КФОР – Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)
ОВК – Ослободилачка војска Косова
ЈНЛ – Јединица за нестала лица
МУП – Министарство унутрашњих послова Србије
НАТО – Северно-атлантски споразумни савез
КНЛСМ – Канцеларија за нестала лица и судску медицину
ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу
СПГС – Специјални представник Генералног секретара
УН – Уједињене нације
УНХЦР – Високи комесар Уједињених нација за избеглице
УНМИК – Привремена административна мисија Уједињених нација на Косову
КПИЖ – Комисија за проналажење и идентификацију жртава
ЈИРЗ – Јединица за истрагу ратних злочина